

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КВНЗ КОР "ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ КОЛЕДЖ"**

**МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ
(ЗМІСТ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ ТА
ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ)**

з дисципліни
за спеціальністю
спеціалізація

Основи філософських знань
223 Медсестринство
Лікувальна справа

Підготував викладач: **Квітковський С.В.**
Розглянуто та схвалено на засіданні
циклової комісії
соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № _____ від "____" _____ 20__ р.
Голова _____ Квітковський С.В.

ПЕРЕДМОВА

Рекомендації з основ філософських знань складено для студентів КВНЗ «Чорнобильське медичне училище» відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки молодших спеціалістів, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р. та навчальних планів 2011 р. та робочої навчальної програми, затвердженої на засідання ЦК соціально-гуманітарних дисциплін (Протокол № 10 від 06.06 2012 р.)

Метою викладання філософії є формування у студентів цілісного уявлення про світ, людину як цілісність, про роль медицини у ствердженні сенсу людського буття, розуміння сучасного стану медицини та передбачення перспектив її розвитку.

Вивчення філософії студентами ВНЗ має велике значення у вихованні майбутніх медиків, формуванні їх переконань, діалектичного мислення, підвищенні їх культурного рівня.

Вивчення філософії дає можливість зрозуміти загальні закономірності розвитку традиційної та нетрадиційної медицини в системі загальнолюдської практики. Аналіз хибних думок і помилок в окремих концепціях, у тлумаченні фактів дійсності сприяє виробленню навичок критичного підходу до сучасного стану медичної науки та клінічної практики. Одночасно формується повага до досвіду минулих поколінь, розуміння необхідності брати з нього все найкраще, збагачувати його власним сумлінням.

Тому завдання філософії полягає в тому, щоб ознайомити студентів з історичним та логічним методами дослідження, методом сходження від абстрактного до конкретного, що є необхідною умовою пізнання та клінічної практики у медицині. Розкрити закономірності розвитку людини як головного об'єкта дослідження та медичного впливу, навчити знаходити головні ланки причинно-наслідкових зв'язків і відрізняти їх від побічних як у матеріальних, так і в духовних процесах; простежити закономірності об'єктивації й матеріалізації ідей на прикладах діяльності зарубіжних та вітчизняних діячів науки та практики, виробити навички аргументації власних переконань.

Вивчення курсу філософії в медичних вузах здійснюється у традиційних формах навчання, а саме:

- лекції;
- семінарські заняття;
- організація самостійної роботи студентів під керівництвом викладача;
- консультації (групові та індивідуальні).

Певну роль в навчальному процесі відіграє тестування. Тестування – це метод психолого – педагогічної діагностики студента, при якому використовується набір програмних питань , задач (тестів) , як вираження певної шкали значень. Цей метод застосовується для достовірного виміру індивідуальної підготовки студентів та студентських груп. Тестування допомагає з певною вірогідністю визначити рівень засвоєних студентом знань з певної суспільної дисципліни, в тому числі з філософії.

Тести з суспільних наук включають в себе:

- проблемні питання;
- з'ясування знань концепції тієї чи іншої проблематики;
- розкриття змісту категорій, законів науки, що вивчаються;
- різні точки зору засновників науки і погляди сучасних вчених на ту чи іншу проблему;
- з'ясування точки зору , погляду, відношення студента до поставленої в тесті проблеми (питання);
- в запропонованій цитаті з першоджерела студенту може бути поставлене завдання розібратись в суті даної проблеми;
- в тесті можуть бути сформульовані питання , які несуть в собі елементи помилковості з метою пошуків позитивних відповідей.

Слід відмітити, що тестові питання розширюють і поглиблюють знання , отримані на лекціях і семінарських заняттях, і можуть бути використані при підготовці питань до заліку.

Програма курсу філософії розрахована на 54 години. З них 18 –лекції, 14 – семінарські заняття , 22 самостійна робота.

Після вивчення дисципліни ***студенти повинні знати:***

- основні закономірності розвитку природи та суспільства, медицини як галузі людської діяльності;
- етапи становлення та розвитку філософії і медицини в зарубіжних країнах та в Україні;
- головні проблеми диференціації та інтеграції наук про людину як цілісність;
- суть діалектичного мислення, творчого аналізу, явищ дійсності;
- основи процесу наукового пошуку, форми і методи наукового пізнання;
- структуру та суть людської практики, місце медичної діяльності в оздоровленні та розвитку суспільства.

Студенти повинні вміти:

- об'єктивно, на наукових засадах аналізувати будь-які, у тому числі, нестандартні, явища й процеси, причинно-наслідкові зв'язки дійсності;
- визначати місце та роль певного факту у формуванні статусу людини, сенсу діяльності медика, медицини майбутнього;
- розумітися на суті нозологізму, гіпократизму та неогіпократизму як крайнощів, які здатні спричинити неадекватні практичні дії медика;
- орієнтуватися у системі зв'язків медицини і філософії, розуміти їх значення для формування особистості;
- розумітися на релігійно-філософських основах східних систем самооздоровлення;
- вміти визначати роль соціальних детермінацій у формуванні психічного здоров'я та виникненні психічних розладів;
- визначати сенс соціальних цінностей у системі медичної діяльності;
- застосовувати знання законів і категорій діалектики для аналізу валеологічних і патологічних, санологічних проблем хвороби.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	5	2	2	1
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	2			2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	5	2	2	1
5	Німецька класична філософія та марксизм	2			2
6	Філософія XIX—XX ст.	5	2	2	1
7	Філософська думка в Україні	2			2
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	3		2	1
10	Діалектика—філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	5	2	2	1
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	4	1	2	1
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
14	Філософські проблеми медицини	5	2	2	1
15	Духовне життя суспільства	1			1
	Усього	54	18	14	22

ЗМІСТ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві

Світогляд, його структура і функція. Типи світогляду. Світогляд і філософія. Світогляд і професія медичного працівника.

Об'єкт і предмет філософії. Філософські методи. Структура та функції філософії. Філософія в системі культури. Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. “Основне питання філософії”: різноманітність підходів.

Студенти повинні знати:

Структуру світогляду. Типи світогляду. Об'єкт і предмет філософії. Філософські методи. Структура та функції філософії. Взаємозв'язок філософії та медицини.

Тема 2. Філософія і медицина Стародавнього світу

Стародавньоіндійська філософія: періодизація, джерела. Особливості індійської філософії. Школи індійської філософії. Медицина Стародавньої Індії.

Стародавньокитайська філософія: основна ідея – ідея Дао. Два основні напрями китайської філософії — даосизм і конфуціанство. Медицина Стародавнього Китаю.

Філософія античного світу: періодизація античної філософії. Космоцентризм. Досократична філософія. Софісти. Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину її хвороб.

Студенти повинні знати:

Стародавньоіндійську філософію. Школи індійської філософії. даосизм і конфуціанство. Філософію античного світу. Етичні принципи Сократа. Філософські ідеї Платона, Арістотеля, Епікура, Гіппократа.

Тема 3. Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Проблема пізнання. Вчення про людину. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена.

Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія. Провідні напрями ренесансного філософствування.

К. Цельс про медицину.

Студенти повинні знати:

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Етапи середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Поняття “Відродження”. Провідні напрями ренесансного філософствування. К. Цельс про медицину.

Тема 4. Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва

Емпіричний напрям у філософії Нового часу (Ф. Бекон, Дж. Локк, Д. Юм).

Рационалістичний напрям у філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).

Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст.

Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

Студенти повинні знати:

Емпіричний та раціоналістичний напрям у філософії Нового часу. Французький матеріалізм і Просвітництво. Філософські погляди в медицині Френсіса Бекона.

Тема 5. Німецька класична філософія та марксизм

Особливості німецької класичної філософії. Філософські ідеї І. Канта та їх розвиток у його послідовників. “Етика обов’язку” І. Канта в контексті медицини. Філософія Г. Гегеля. “Антропологічний принцип” філософії

Л. Фейєрбаха. Формування філософії марксизму. Розвиток марксистської філософії.

Студенти повинні знати:

Німецьку класичну філософію. Філософські ідеї І. Канта. Філософію Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха. Розвиток марксистської філософії.

Тема 6. Філософія XIX—XX ст.

Своєрідність російської філософії. Медицина: лікарі-філософи Росії XIX — першої половини XX ст. Особливості духовних процесів та розвитку філософії XX ст. Сцієнтистські напрями в зарубіжній філософії XX ст. Напрями антропологічного спрямування у філософії XX ст. Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд). Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст. Релігійна філософія XX ст.

Студенти повинні знати:

Особливості російської філософії. Сцієнтистські напрями у зарубіжній філософії XX ст. Напрями антропологічного спрямування у філософії XX ст. Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст. Релігійна філософія XX ст.

Тема 7. Філософська думка в Україні

Особливості та основні етапи розвитку української філософської думки. Філософська думка часів Київської Русі. Філософія українського Відродження та Бароко. Філософія Г.С. Сковороди. Класична українська філософія. Філософія в Радянській Україні. Філософія української діаспори в 1920—1990 рр. Розвиток медицини в Україні.

Студенти повинні знати: Етапи розвитку української філософської думки. Філософську думку часів Київської Русі. Філософію Г.С. Сковороди. Філософію української діаспори в 1920—1990 рр. Розвиток медицини в Україні.

Тема 8. Філософський зміст проблеми буття

Поняття “онтологія”. Буття: проблеми, концепції, форми. Вчення про світ. Буття людини у філософії і медицині.

Матерія та рух. Простір і час. Методологічне значення проблеми матерії та руху для біології та медицини. Вклад медицини в розвиток філософських думок про форми руху матерії, простору і часу.

Студенти повинні знати:

Поняття “онтологія”, “буття”, “світ”. Матерія та рух. Простір і час. Значення матерії і руху для біології та медицини.

Тема 9. Проблема свідомості у філософії та медицині

Природа свідомості. Свідомість—людина—праця. Антропосоціогенез. Ідеальність та інші властивості свідомості. Свідомість і несвідоме. Свідомість і духовний світ людини. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Слово як лікувальний фактор. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.

Студенти повинні знати:

Антропосоціогенез. Свідомість і несвідоме. Проблему співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Місце психотерапії в сучасному житті.

Тема 10. Діалектика — філософська основа медицини

Становлення діалектичних ідей в історії людського пізнання. Основні принципи діалектики. Поняття закону в філософії і медицині. Особливості прояву законів діалектики в медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

Студенти повинні знати:

Основні принципи діалектики. Поняття закону у філософії і медицині. Особливості прояву законів діалектики у медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

Тема 11. Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині

Загальна характеристика філософських категорій. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і

випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

Студенти повинні знати:

Філософські категорії. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

Тема 12. Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання

Предмет теорії пізнання. Істина в філософії. Методи наукового пізнання і специфіка їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Співвідношення емпіричного й теоретичного рівнів пізнання.

Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності.

Діагностика — специфічна форма пізнання. Діагностика і кібернетика. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

Студенти повинні знати:

Предмет теорії пізнання. Методи наукового пізнання і специфіку їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності. Метод аналогії в діагностичному процесі. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

Тема 13. Філософський підхід до розуміння людини

Філософія та антропологія. Основні принципи філософсько-антропологічної характеристики людини. Філософські основи медичної

антропології. Тіло і душа: релігійна постановка проблеми. Тіло і душа: як проблема філософії і науки. Психіка і свідомість. Роль праці в антропогенезі. Людина як особистість. Соціалізація особистості. Загадка людського "Я". Особистість у пошуках сенсу життя. Проблема життя і смерті у філософії і медицині. Медицина і виховання людини. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

Студенти повинні знати:

Основні принципи філософсько-антропологічної характеристики людини. Філософські основи медичної антропології. Роль праці в антропогенезі. Проблеми життя і смерті у філософії і медицині. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

Тема 14. Філософські проблеми медицини

Філософія медицини і медицина як наука. Філософська методологія в медицині. Історична доля взаємовідносин філософії і медицини. Предмет медицини як науки — людина в умовах екосоціуму.

Розвиток сучасної медичної науки.

Філософські категорії і поняття медицини. Специфіка понять і термінів у медицині. Соціально-біологічна і психосоматична проблеми.

Співвідношення соціального і біологічного в людині. Проблеми норми, здоров'я і хвороби. Філософія здоров'я і хвороби. Гносеологічні питання теорії хвороби в сучасній медицині. Дієво-інформаційний підхід до вивчення людини і медицини.

Біоетика як сучасна форма медичної етики. Формування моральної позиції лікаря. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.

Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип "Не нашкодь"); "Клятва Гіппократа" — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип "Роби добро"); деонтологічна модель (принцип "Дотримання обов'язку"); біоетична модель медичної етики (принцип "Поваги прав і гідності пацієнта").

Студенти повинні знати:

Предмет медицини як науки. Філософські категорії і поняття медицини.

Співвідношення соціального і біологічного в людині. Проблеми норми, здоров'я і хвороби. Філософію принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта. Філософію історичних моделей медичної етики.

Тема 15. Духовне життя суспільства

Сутність духовного життя суспільства. Індивідуальна і суспільна свідомість. Система суспільної свідомості. Суспільна психологія та ідеологія. Суспільна свідомість у житті суспільства. Мораль. Релігія. Мистецтво. Культура.

Студенти повиненні знати:

Індивідуальну і суспільну свідомість. Систему суспільної свідомості. Суспільну психологію та ідеологію. Мораль. Релігію. Мистецтво. Культуру.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема № 1. Філософія і медицина Стародавнього світу.

1. Стародавньоіндійська філософія. Медицина стародавньої Індії.
2. Стародавньокитайська філософія. Медицина стародавнього Китаю.
3. Філософія античного світу. Становлення класичної античної медицини.

Теми доповідей (рефератів)

- Філософські ідеї стародавньої Індії та їх сучасне значення.
- Сучасна оцінка філософських ідей буддизму, конфуціанства, даосизму.
- Життя та філософська діяльність Сократа.
- Вихідні ідеї філософії Арістотеля.
- Філософське вчення Платона.

Контрольні питання

1. Що є основою визначення історичних етапів розвитку філософії ?
2. У чому полягає відмінність староіндійської філософії від тодішніх релігійних систем ?
3. Розкрийте суть гуманізму давньокитайської філософії.
4. Яка періодизація та характерні риси філософії Стародавньої Греції ?
5. Розкрийте сутність філософії Платона.
6. У чому полягає суть філософських ідей Сократа. Арістотеля, Епікура, Гіппократа?
7. Порівняйте розвиток медицини в стародавніх Китаї та Індії, знайдіть спільні та відмінні риси.

Література

1. *Аблеев С.Р.* Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
2. В. І. Білоус, В. В. Білоус, В. Є. Кардаш Основи історії медицини, фармації та медсестринства. — Чернівці: "Місто", 2011.
3. *Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
4. *Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
5. *Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: "Новий Світ-2000", "Магнолія плюс", 2003.
6. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
7. *Бичко А.* Історія філософії: підручник. — К.: Либідь, 2001.

Тема № 2. Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва.

1. Емпіричний напрям у філософії Нового часу (Ф. Бекон, Дж. Локк, Д. Юм).
2. Раціоналістичний напрям у філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).
3. Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст.
4. Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

Теми доповідей (рефератів)

- Тлумачення пізнання у філософії Нового часу.
- Філософські ідеї європейського Просвітництва та їх сучасне значення.
- Вчення І.Канта про рівні та форми пізнання.
- Вчення Г. Гегеля про абсолютну ідею.
- Філософія Л. Фейєрбаха та її вплив на європейську філософію.

Контрольні питання

1. Розкрийте основну суть емпіричного та раціоналістичного напрямів у філософії Нового часу.
2. Розкрийте суть філософських поглядів Френсіса Бекона в медицині.
3. Окресліть характерні риси і сутність пантеїзму Бенедикта Спінози.
4. У чому полягає суперечність філософських систем Д. Локка і Р. Декарта?
5. Визначте і дайте характеристику ключовим моментам французької філософії XVIII століття.

Література

1. *Аблеев С.Р.* Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
2. *Бичко А.* Історія філософії: підручник. — К.: Либідь, 2001.
3. *Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
4. *Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
5. *Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: "Новий Світ-2000", "Магнолія плюс", 2003.
6. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
7. В. І. Білоус, В. В. Білоус, В. Є. Кардаш Основи історії медицини, фармації та медсестринства. — Чернівці: "Місто", 2011.

Тема № 3. Філософія XIX – XX століття.

1. Своєрідність російської філософії. Медицина: лікарі-філософи Росії XIX — першої половини XX ст. Особливості духовних процесів та розвитку філософії XX ст.
2. Сцієнтистські напрями в зарубіжній філософії XX ст.
3. Напрями антропологічного спрямування у філософії XX ст. Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд).
4. Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст. Релігійна філософія XX ст.

Теми доповідей (рефератів)

- Концепція переоцінювання цінностей у філософії Ф. Ніцше.
- Філософія марксизму про предмет та завдання " наукової філософії"
- Філософська думка Київської Русі.
- Філософська думка Києво – Могилянської академії.

Контрольні питання

1. Розкрийте особливості розвитку російської філософії XIX-першої половини XX століття.
2. Назвіть основні тенденції розвитку некласичної філософії кінця XIX століття.
3. Охарактеризуйте напрями антропологічного спрямування у філософії XX століття.
4. У чому сутність еволюції релігійної філософії XX століття?
5. Що таке принцип верифікації?

Література

1. *Аблеев С.Р.* Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
2. *Бичко А.* Історія філософії: підручник. — К.: Либідь, 2001.
3. *Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
4. *Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
5. *Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: “Новий Світ-2000”, “Магнолія плюс”, 2003.
6. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.

Тема № 4. Проблема свідомості у філософії та медицині.

1. Природа свідомості. Свідомість—людина—праця. Антропосоціогенез. Ідеальність та інші властивості свідомості.
2. Свідомість і несвідоме. Свідомість і духовний світ людини.
3. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Слово як лікувальний фактор. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.

Контрольні питання

1. В чому проявляється "вторинність" свідомості, її залежність від матерії?
2. Як ви розумієте співвідношення відображення і свідомості?
3. Що означає положення про те, що свідомість не тільки відображає світ, а й створює його?
4. Як потрібно розуміти суспільно – історичну сутність свідомості?
5. Якими якісними ознаками відрізняється психіка людини від психіки тварини?
6. Яку роль у житті людини відіграє несвідоме і підсвідоме?
7. Яке місце займає психотерапія в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника?

Література

1. *Аблеев С.Р.* Філософія в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
2. *Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
3. *Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
4. *Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: "Новий Світ-2000", "Магнолія плюс", 2003.
5. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
6. *Попов М.В.* Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.

Тема № 5. Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині.

1. Загальна характеристика філософських категорій. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність.
2. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в

медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

Контрольні питання

1. Дайте загальну характеристику філософських категорій.
2. Розкрийте значення категорій діалектики для медицини.
3. В чому проблема одиничного і загального , сутності і явища в медицині?

Література

1. *Аблеев С.Р.* Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
2. *Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
3. *Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
4. *Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: "Новий Світ-2000", "Магнолія плюс", 2003.
5. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
6. *Попов М.В.* Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.
7. *Петрушенко В.П.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Новий світ, 2003.

Тема № 6. Філософське пізнання . Специфіка медичного пізнання .

1. Предмет теорії пізнання. Істина в філософії. Методи наукового пізнання і специфіка їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Співвідношення емпіричного й теоретичного рівнів пізнання.

2. Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності

3. .Діагностика — специфічна форма пізнання. Діагностика і кібернетика. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

Контрольні питання

1. Що є предметом теорії пізнання?
2. Назвіть методи наукового пізнання. Які з них використовуються в медичних дослідженнях? Наведіть приклади.
3. У яких формах здійснюється чуттєво – сенситивне пізнання і в яких раціональне?

4. У чому полягає діалектичний взаємозв'язок чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції в процесі пізнання?
5. Розкрийте поняття "практика", яка її структура?
6. Розкажіть про функції та види практичної діяльності.
7. Розкрийте метод аналогії в діагностичному процесі.
8. В чому суть модельного експерименту в сучасній медицині?
9. В чому полягає суть клінічного мислення?

Література

1. *Аблеев С.Р.* Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
2. *Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
3. *Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
4. *Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: "Новий Світ-2000", "Магнолія плюс", 2003.
5. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
6. *Попов М.В.* Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.
7. *Петрушенко В.П.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Новий світ, 2003.

Тема № 7. Філософські проблеми медицини .

1. Філософія медицини і медицина як наука. Філософська методологія в медицині. Історична доля взаємовідносин філософії і медицини. Предмет медицини як науки — людина в умовах екосоціуму.
2. Розвиток сучасної медичної науки.
3. Філософські категорії і поняття медицини. Специфіка понять і термінів у медицині. Соціально-біологічна і психосоматична проблеми.
4. Співвідношення соціального і біологічного в людині. Проблеми норми, здоров'я і хвороби. Філософія здоров'я і хвороби. Гносеологічні питання теорії хвороби в сучасній медицині. Дієво-інформаційний підхід до вивчення людини і медицини.
5. Біоетика як сучасна форма медичної етики. Формування моральної позиції лікаря. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.
6. Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип "Не нашкодь"); "Клятва Гіппократа" — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип "Роби добро");

деонтологічна модель (принцип “Дотримання обов’язку”); біоетична модель медичної етики (принцип “Поваги прав і гідності пацієнта”).

Теми доповідей (рефератів)

- Суть філософії і медицини.
- Сучасні теорії медицини.

Контрольні питання

1. Розкрийте предмет медицини як науки, філософські категорії і поняття медицини.
2. Як співвідноситься соціальне і біологічне в людині.
3. На конкретному прикладі розкрийте проблеми норми здоров'я і хвороби.
4. Проаналізуйте філософію принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.
5. Розкажіть про філософію історичних моделей медичної етики.

Література

Попов М.В. Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.

Інтернетресурси.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ ТА СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття про світогляд, типологія світогляду.
2. Світогляд і філософія.
3. Особливості історичного виникнення філософії.
4. Філософія і міфологія.
5. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва.
6. Структура та функції філософського знання.
7. Взаємозв'язок філософії та медицини.
8. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії.
9. Провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю.
10. Медицина Стародавнього Китаю.
11. Поняття античної філософії.
12. Етапи розвитку античної філософії, її загальні особливості.
13. Розвиток ідей у натур філософських школах Стародавньої Греції.
14. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії.
15. Становлення античної (класичної) медицини. Гіппократ про людину, природу та причину її хвороб.
16. Вихідні ідеї середньовічної патристики.
17. Місце філософії в духовному житті Середньовіччя.
18. Схоластика і містика як провідні напрями середньовічної філософії.
19. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Гелена.
20. Поняття "Відродження" та характерні риси духовного життя цієї доби.
21. Провідні напрями ренесансного філософування: гуманістичний антропологізм, неоплатонізм, натурфілософія.
22. Філософські ідеї Пізнього Відродження.
23. Панорама соціокультурних та духовних процесів в Європі Нового часу та особливості розвитку філософії.
24. Методологічні пошуки Ф. Бекона, Р. Декарта та Т. Гоббса.
25. Ф. Бекон: філософські погляди в медицині.
26. Скептицизм П. Бейля та Д. Юма, сенсуалістські максими Дж. Берклі.
27. Б. Спіноза та Г. Лейбніц — тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.
28. Б. Паскаль та філософія просвітництва про місце і роль людини у світі та суспільні стосунки.
29. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоевропейської філософії.
30. Іммануїл Кант — творець німецької класичної філософії.

30. Основні ідеї І. Канта.
31. “Етика обов’язку” І. Канта в контекст і медицини.
32. Філософські ідеї Й.-Г. Фіхте та Ф.-В. Шелінга.
33. Філософія Г.-В.—Ф. Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії.
34. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.
35. Ідеї розроблення “наукової філософії” у європейській філософії ХІХ ст.
36. Лікарі-філософи Росії ХІХ — першої половини ХХ ст.
37. Культурологічні та історіософські напрями у філософії ХХ ст.
38. Релігійна філософія ХХ ст.
39. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть.
40. Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі.
41. Україна—Європа: духовні зв’язки Відродження.
42. Поява професійної філософії в Україні.
43. Особливості філософських курсів Києво-Могилянської академії.
44. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди.
45. Філософські ідеї в українській літературі та громадсько-політичних рухах.
46. Особливості розвитку української філософії ХХ ст.
47. Філософія і медицина як ціле явище людської культури і їх роль у суспільстві.
48. Роль філософії у формуванні стилю наукової думки сучасного медика.
49. Історія взаємовідносин філософії та медицини.
50. Філософська картина світу та медицина.
51. Структура та особливості медичного знання.
52. Проблема матерії і свідомості у філософії та медицині.
53. Вклад медицини в розвиток філософської уяви про форми руху матерії, простору і часу.
54. Діалектика як наука про загальний зв’язок і розвиток у медицині.
55. Поняття законів і їх методологічне значення для медицини.
56. Категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності, їх методологічні функції в медицині.
57. Теорія пізнання і її значення для діагностики, лікування та профілактики захворювань.
58. Стилi наукової думки і медицина.
59. Етичні, філософські та психологічні основи діагностики.
60. Методи і прийоми пізнання в медицині.
61. Філософська концепція людини.
62. Специфіка людини як об’єкта філософського і медичного пізнання.

63. Свідомість і самосвідомість: деякі нові філософські і медико-психологічні аспекти проблеми.
64. Цінність людського життя.
65. Феномен смерті.
66. Етичні та філософські проблеми евтазії.
67. Смерть та проблема безсмертя людини.
68. Гуманістичні аспекти лікарської діяльності.
69. Філософія людини в майбутньому.
70. Філософія медицини і медицина як наука.
71. Філософські категорії і поняття медицини.
72. Співвідношення соціального і біологічного в людині.
73. Проблеми норми здоров'я і хвороби.
74. Філософія здоров'я і хвороби.
75. Формування моральної позиції медичного працівника.
76. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. *Аблеев С.Р.* Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
2. *Андрущенко В.* Історія соціальної філософії. — К.: Тандем, 2000.
3. *Арутюнов В.Ф.* Філософія: навч. посіб. — КНЗУ, 2001.
4. *Бичко І.В.* Філософія: Курс лекцій. — К., 2003.
5. *Бичко А.* Історія філософії: підручник. — К.: Либідь, 2001.
6. *Бойченко І.В.* Філософія історії. — К., 2000.
7. *Герасимчук А. А., Тимошенко З.І.* Курс лекцій з філософії. — К., 1999.
8. *Горлач М.Л.* Філософія: підручник. — Х., 2000.
9. *Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
10. *Огородник И.В.* Библиографический философский словарь. — Абсолют-В, 2004.
11. *Приченій Є.М.* Філософія: навч. посіб. — К., 2003.
12. *Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
13. *Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: “Новий Світ-2000”, “Магнолія плюс”, 2003.
14. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
15. *Спиркин А.Г.* Философия: учебник. — М., 1999.
16. *Федів Ю., Мозкова Н.* Історія української філософії. — Україна, 2000.
17. *Ярошовець В.І.* Історія філософії: підручник. — ПАРАПАН, 2002.

Додаткова

1. *Горський В.С.* Історія української філософії: навч. посіб. — К., 2001.
2. *Петрушенко В.П.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
3. *Тарасенко Н.Ф., Русин М.Ю.* Історія філософії України: підручник. — К., 1994.
4. *Попов М.В.* Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.